

## Vojenské operace a operační umění

V několika posledních letech si mohl čtenář nejen Vojenských rozhledů, ale i dalších časopisů, vycházejících především v zemích západní Evropy a USA, popřípadě v publikacích NATO, povšimnout zájmu o **vojenské operace**, a dokonce používání termínu **operační umění**.

Tato možnost získat informace o vojenských operacích je dána nejen otevřeností v této oblasti, ale má i hlubší příčinu spočívající v postupném uznání operačního umění v zemích NATO za součást celkové teorie a praxe vedení války a pozornosti, která je vojenským operacím věnována. Přitom se řada poznatků osobám, které se zabývají vojenskými operacemi již delší dobu, zdá velmi známá a nechápou je jako nějaké novinky z této oblasti, ale spíše jako něco co je vysvětlováno jinými slovy.

Proč vojenské operace a operační umění vyvolávají takovou pozornost? Je to zřejmě proto, že dosažení cílů, které je spojeno s použitím vojenských sil [\*] se může naplnit i **jednou velkou operací**.

Přitom nemusí být použity ani strategické prostředky vedení války nebo jen v nezbytné míře, ale především konvenční prostředky. Potom třeba i jedna operace integrující boje a další činnosti na taktickém stupni války může rozhodnout o jejím výsledku. Navíc k tomu přistupuje i snaha demokratických států, pokud jsou nuceny použít vojenské síly, aby to bylo po krátkou dobu, přiměřeně plněnému úkolu, a přitom efektivně. To lze dokázat ve vojenských operacích.

Jistě by bylo zajímavé provést srovnání teorie a praxe operací, tak jak byla známa v zemích bývalé Varšavské smlouvy a formálně převzata do AČR, s tím co bylo o operacích známo v armádách NATO. Z toho srovnání, zejména poznatků o operacích, které jsou rozpracovávány v těchto armádách v 90. letech dvacátého století a s nimiž je možno se seznamovat po vstupu do NATO, by vyplynula řada zajímavých faktů. Možná bychom i lépe chápali teorii operací, která se rozvíjí v zemích Aliance v minulosti i v současnosti. K některým dílčím srovnáním v tomto textu dojde k lepší ilustraci toho, co se bude objasňovat.

Přitom je třeba mít na mysli, že v AČR známe jen málo z toho co bylo napsáno o operacích v armádách NATO nebo i v dalších armádách různých zemí.

### Pojem operace a bitva

Přes řadu článků, které se zabývají různými druhy operací nebo jen jejich některými aspekty, považuji za vhodné připomenout co se vlastně pod termíny **operace** a **operační umění** skrývá.

Jak chápat **operaci** respektive **vojenskou operaci**? Slovo operace si nelze nárokovat jen pro používání v oblasti vojenství, kde by se správně mělo používat pro označení konkrétní, určité činnosti vojenských sil jako **vojenská operace**.

V odborné vojenské veřejnosti se však běžně používá jen slovo operace, přičemž se samozřejmě rozumí, že se jedná o vojenskou operaci. Toto slovo se používá i v jiných

oblastech lidské činnosti, zejména v lékařství, finančnictví, matematice, informatice i jinde. Nejčastěji ve spojení s přívlasky, které jeho význam blíže specifikují. Taková slovní spojení označují termíny používané k vymezení jevu (věci, činnosti apod.).

V nejširším významu tohoto slova lze chápat operaci i jako **činnost** ne jakoukoliv, ale určitou, vztahující se na určité skutečnosti v daném oboru lidské činnosti. Vymezení termínu operace nebo vojenské operace je uvedeno jak ve všeobecných, tak odborných slovnících, včetně vojenských.

Operace vstupuje do využití ve vojenství pro označení činnosti vojsk relativně pozdě a toto slovo je dosti volně užíváno. Například v díle Carl von Clausewitze *O válce*, které vyšlo v roce 1831, se nepoužívá a autor věnuje pozornost objasňování zcela jiných termínů důležitých pro přípravu a vedení válek té doby. Klíčovým slovem, které označovalo válečné střetnutí vojsk v 19. století, ale i doby dřívější, byla **bitva**.

Stručný slovník vojenství z roku 1984 uvádí u slova **bitva** následující: „(historický rozuměj termín), od starověku do druhé poloviny 19. století rozhodující střetnutí hlavních sil válčících stran uskutečňované v ohraničeném prostoru formou boje z blízka a na blízkou vzdálenost; měla často charakter generální bitvy, která rozhodovala nejen o osudu tehdejších poměrně málo početných armád, ale o výsledku celé války. Ve 20. století, zejména ve druhé světové válce, bitva představovala řadu současných nebo postupných *útočných* nebo *obranných operací* velkých uskupení vojsk (skupin *frontů*), probíhajících na rozhodujících směrech nebo válčících s cílem dosáhnout strategicky významných výsledků ve válce nebo tažení“ [1].

Stanovení doby, kdy se jako hlavní začíná používat k označení činnosti vojsk slovo operace, a to na základě zkoumání válek, by byla záslužná práce pro vojenské historiky.

Změny v armádách evropských států v průběhu 19. století a poznatky z válek vedly ke vzniku nových názorů na použití armád, a to se odrazilo i v dílech význačných vojevůdců nebo teoretiků té doby. Německý generál, polní maršál a náčelník generálního štábu (1858-1888) Helmuth Karl Berndhart von Moltke starší (1800-1891) ve své práci *O strategii* píše o politice, strategii, **operacích** a taktice a popisuje vztahy mezi nimi. Uvádí, že na operační úrovni války dochází k využití prostředků dodaných vojenskou strategií při střetnutí s nepřítelem. Cíle vojenské strategie jsou propojovány přes operační úroveň války s tím, co je takticky proveditelné. Tyto myšlenky se dále vyvíjí v dílech dalších vojenských odborníků a jsou snahy je realizovat v praxi (Schlieffen, Moltke ml. a další).

V dílech o první světové válce stále převažuje při charakteristice činnosti vojsk slovo bitva, útok, obrana respektive ofenzíva, defenzíva, protiofenzíva apod. Vojenská operace je používána spíše sporadicky nebo ke všeobecnému popisu činnosti vojsk v určitém období. V této válce však byly poprvé použity zbraně, které se staly předzvěstí nového způsobu válčení, a byly to **tanky** a **letadla**.

Domnívám se, že teoretické základy moderních operací vznikají v době mezi první a druhou světovou válkou, spíše v období příprav ke druhé světové válce, a zejména v jejím průběhu. V různých zemích tomu bylo však různě. Bylo to především v Sovětském svazu a Německu, kde byly zcela jiné názory na charakter budoucí války než v ostatních zemích. V těchto zemích se předpokládalo, že válka bude na rozdíl od první světové války dynamická, manévrová, bude možnost průlomu obrany a rozvinutí útoku do hloubky spojením postupu vojsk a palby. Novými prostředky k tomu se staly

tanky, motorizovaná pěchota, mobilní dělostřelectvo, pohyblivé týly, spojení útoku tanků a pěchoty s podporou letectva a činností výsadků.

Vysoce mobilní prostředky se vytvářely nejen na taktickém stupni, ale i v rámci vyšších organizačních celků, dnes by se označily jako operační. Tyto nové organizační celky - tankové a mechanizované brigády, divize, sbory a později armády ve spojení s obdobnými celky ve vzduchu - přinesly novou kvalitu v použití vojsk, vedly k překonání v podstatě časově a zejména prostorově omezené bitvy vojenskou operací.

Odborný vojenský termín bitva nezaniká, ustupuje do pozadí a používá se jako označení činnosti vojsk ve zvláštních případech.

Termín operace se stává běžným za druhé světové války a po ní v lokálních válkách a je dominující pro činnost určitého organizačního stupně vojsk i v současnosti.

Hledat odpověď na to, co je to operace, lze v různých odborných publikacích. Například ve Výkladovém slovníku pojmů a definic NATO (český překlad) z roku 1998, který byl vypracován Vojenskou agenturou pro standardizaci NATO a je spojeneckou publikací s označením AAP - 6 (V) nebo je uváděn jako STANAG 3680, je následující vymezení:

**Operace - Operation.** „Vojenská činnost nebo provedení vojenského strategického, taktického, výcvikového, administrativního úkolu nebo poskytnutí pomoci, proces vedení boje, včetně přesunů, zásobování, útoku, obrany a manévru, které jsou nezbytné pro dosažení cílů jakékoliv bitvy nebo kampaně“ [2].

Takové vymezení operace neříká příliš o tom, co to vlastně operace je na základě její vnitřní podstaty. Snad kromě konstatování, že se jedná o vojenskou činnost, nebo-li obráceně o činnost vojsk. Následující výčet by potom oznamoval, že operace je téměř všechno. Mnohdy je takto zejména v USA a Velké Británii i vojenská operace chápána.

To je v přímém rozporu s tím jak byla a je operace chápána v naší armádě. Podle této i dalších publikací NATO jsou operace spojovány s celým rozsahem použití vojenských sil ve válce, se třemi úrovněmi války, respektive třemi úrovněmi operací - taktickou, operační a strategickou. Vzniká dojem, že operace jsou základem všeho. Spíše by bylo vhodnější, pokud existují tři rozdílné úrovně války, což je všeobecně uznáváno, odlišovat je spoustou znaků z nichž jeden, a to velmi důležitý, bude i jiné pojmenování charakteristické činnosti vojsk na těchto úrovních či stupních války.

V jednom z německých předpisů pro použití pozemního vojska Bundeswehru, který shrnuje termíny používané v celém souboru těchto materiálů a v originále má název *Führungsbegriffe*, což se dá přeložit jako termíny velení, má operace následující vymezení:

„Vojenská činnost sil jedné strany při zasazení, která časově a prostorově souvisí a je zaměřena ke společnému cíli. Operace jsou vedeny při všech zasazeních a na všech stupních velení. Může zahrnovat současně prvky přímé a nepřímé činnosti. Za války jsou operace vedeny před bitvami a boji, během nich i po nich“ [3].

Jedná se o mnohem vhodnější zejména konkrétnější vymezení s větší vypovídající hodnotou. Přesto by se dalo s řadou tvrzení úspěšně polemizovat, zejména při

konfrontaci s praxí, a stále je v tomto vymezení obsažen ve značné míře jakýsi duch minulosti a národních specifik. V tomto případě jsou operace chápány jako něco doplňkového, co jen souvisí s jinou, podstatně důležitější činností vojsk, to je bitvami a boji. Je otázkou, zda takto vojenské operace chápat i v dnešní době nebo zda nejsou svým významem přinejmenším na úrovni bitev a bojů.

Pokud se budou tato obecná vymezení operace konfrontovat s tím, jak byla operace chápána a vymezována v minulosti v naší zemi, je patrný zásadní rozdíl.

Podle Stručného slovníku vojenství z roku 1984 je „**operace - forma vedení bojové činnosti operačními (operačně strategickými) svazy ozbrojených sil; souhrn sražení, bojů a úderů sladěných co do cíle, času a místa na válčišti nebo strategickém (operačním) směru podle jednotného zámyslu a plánu s cílem splnit strategické, operačně strategické nebo operační úkoly**“ [1].

Velmi pečlivě byly operace vymezeny v případě jejich druhu (typu), což je i jednodušší, neboť se jedná o konkrétní vymezení. Jako příklad může sloužit vymezení armádní útočné operace Předpis Všeob-Ř-1/č Bojový řád pozemního vojska ČSLA část 1, Praha 1984, který uvádí, že armádní útočná operace představuje... „**souhrn sražení, bojů, úderů a manévřů, sladěných a vzájemně spjatých co do cíle, úkolů, místa a doby, provedených současně nebo postupně podle jednotného zámyslu a plánu k řešení operačních úkolů na operačním směru (v určeném prostoru) a ve stanoveném časovém období**“ [4].

Taková vymezení byla vhodná pro válečné operace, pro určité stupně velení, a odrážela v sobě poměrně jednoduché chápání tohoto jevu bez možností jeho použití na bohatství různých forem činnosti vojenských sil za války nebo dokonce mimo válku.

O univerzální vymezení vojenské operace se pokusil v Doktríně AČR genpor. v. z. doc. Ing. František Podešva, CSc. Uvádí:

„**Vojenské operace představují základní způsob koncentrovaného a koordinovaného použití sil a prostředků v daném prostoru a čase ke splnění vojenských nebo nevojenských úkolů (často i jejich kombinací) k dosažení politických, vojensko-strategických, operačních nebo i jiných cílů**“ [5].

Alespoň v teorii je zřejmý podstatný a hlavní rozdíl spočívající v tom, že operacemi jsou v tomto případě označovány hlavní a zásadní střetnutí vojsk, velkých organizačních celků často nazývaných **operační** nebo **operačně-strategické svazy**. Ve válečné organizaci to byly armádní sbory, vševojskové a tankové armády, skupiny armád, fronty, letecké armády, flotily a popřípadě další velké organizační celky.

I v publikacích NATO se lze setkat s termínem **velká operace** (major operation), což je chápáno jako válečná činnost velkého množství vojenských sil, na rozdíl od činností jiných, pro něž se také používá označení operace.

Vůči výše uvedenému chápání je termín vojenská operace používán v armádách západní Evropy, USA i dalších mnohem volněji, nevázaně na určité organizační stupně ozbrojených sil a jejich činnost a pro řadu dalších činností často i v těch případech, kdy jsou pro určitou činnost vhodnější výrazy, a to dokonce i tam, kde je toto použití podle

našich hledisek téměř nepřipustné, to je pro označení činnosti vojsk na taktických stupních velení.

Aniž bych si činil nárok na řešení tohoto rozdílu, dávám osobně přednost tomu, aby se operace používala konkrétněji ve spojení s určitými organizačními stupni ozbrojených sil, pro jejich činnost spojenou s použitím zbraní nebo hrozbou jejich použití, a pro specifické činnosti, kde se již toto slovo používá. O tom je možno dosáhnout shody po ujasnění si toho, co se operací rozumí.

V teorii i praxi použití ozbrojených sil totiž nelze tak přesně jako v jiných oblastech lidské činnosti odvodit název určitého jevu podle nějakého objektivně existujícího znaku nebo skupiny znaků jako je tomu třeba v botanice, zoologii i jiných vědních disciplínách.

Na rozdíl od Armády České republiky se slovo operace v jiných armádách používá mnohem volněji. To může, jak mám potvrzeno z vlastní zkušenosti i ze zkušeností důstojníků sloužících v silách pro mírové operace na Balkáně nebo ve velitelských strukturách NATO, vyvolávat někdy problémy v chápání, co konkrétního se má vlastně realizovat.

Uvedené úvahy doplněné o přesná vymezení by byly i dobrý námět k prokázání našich vlastních pohledů, názorů a stanovisek, při řešení úkolů v různých výborech NATO, při tvorbě STANAGů. V tomto případě, například ve výboru pro tvorbu publikací NATO pro společnou činnost (*Allied Joint Publication*).

Jaké znaky a podle čeho by bylo možné rozhodnout, zda činnost vojenských sil nazvat operací nebo jinak, rozpracovává autor ve zvláštním článku [6]. K těmto znakům by mohlo patřit množství sil a prostředků, které se určité činnosti účastní, stupeň velení, který tuto činnost připravuje a následně řídí, vztah této činnosti k cílům války, velikost prostoru, ve kterém se má činnost odehrát, doba, po kterou má činnost trvat, a podle situace i další znaky.

**Nelze však dát jednoznačné doporučení, pokyn či vzor proto, kdy nazvat činnost vojsk operací. Bude záležet na výše uvedených znacích, na tradici a určitém citu velitele nebo těch, co budou rozhodovat o použití vojsk pro situaci a plnění úkoly, jaký název pro tuto činnost použít.**

Obecné vymezení vojenské operace je dosti obtížné, protože se jedná o velmi složitou činnost. Méně obtížné je to v případě určitého druhu (typu) operace. Vždy je to však nutné. **Považuji za potřebné se vojenskou operací a jejím vymezením jako terminus technicus dále zabývat.**

Operace v současné obecné podobě představuje celé spektrum činností charakterizované cílem, množstvím sil a prostředků, formou činnosti vojsk, prostorem a časem. Tuto činnost zřejmě nebude možné jako doposud přesně spojovat s konkrétním organizačním stupněm vojsk.

Na straně jedné bude zasahovat do oblasti taktiky, na straně druhé do vojenské strategie. Bude zahrnovat činnosti charakterizované bojem, činnosti na jeho podporu a zabezpečení, v některých případech i činnosti pro něž nebude charakteristický boj. V závislosti na konkrétní situaci bude i operace nabývat konkrétní podoby, což bude vyjádřeno i jejím názvem. V takovém případě bude i jednodušší vymezit obsah této operace. To si však vyžaduje dále rozvíjet teorii operací a zaměřit se i na pravidla neválečného použití vojsk.

## Operační umění

Po dlouhou dobu jsme byli v armádách Varšavské smlouvy seznamováni s tím, že v armádách států NATO i jiných armádách existují jen dvě části vojenského umění, a to vojenská strategie a taktika. V celku dobře o tom vypovídá na příklad Sovětská vojenská encyklopedie z roku 1978, v níž je na závěr hesla operační umění uvedeno „...**ve vojenské teorii kapitalistických států se termín operační umění nepoužívá. Otázkám přípravy a vedení bojové činnosti svazy druhů ozbrojených sil je věnována velká pozornost**“ atd. [7].

Tedy teorie a praxe operací existovala dokonce ve velmi rozvinuté podobě. To, co se v minulosti nazývalo v podmínkách Varšavské smlouvy operačním uměním, odpovídalo přibližně termínu **operační doktrína, operační strategie** nebo i dalším názvům.

Vysvětlení termínu **operační umění** přinášelo a stále ještě způsobuje vzájemná nepochopení. Zejména počátkem 90. let při prvních setkáních s důstojníky západoevropských armád a USA vznikala nedorozumění, obtížně se hledala slova k překladu tohoto termínu, a s problémy se jim vysvětloval. Bylo to způsobeno i tím, že jsme neznali význam operační doktríny a její obsah.

Zatímco chápání vojenských operací lze po určitém studiu v celku porozumět, je situace v chápání operačního umění obtížnější. Stále ještě nedisponujeme dostatečnými poznatky k tomu, abychom si mohli udělat důkladnou představu, co se pod ním vlastně chápe. Především by bylo dobré znát důvody, které vedly k tomu, že se začal používat, co je jeho obsahem, jak se realizuje v praxi, jaké jsou tendence rozvoje a další podstatné i související skutečnosti. Některé z nich lze zjistit z publikací NATO i odborných článků.

Jak bylo chápáno operační umění v dřívě v naší armádě lze nalézt v řadě materiálů. Podle Stručného slovníku vojenství z roku 1984 je „**operační umění součástí vojenského umění, zabývající se teorií a praxí přípravy a vedení společných i samostatných operací svazy druhů ozbrojených sil. Je spojovacím článkem mezi vojenskou strategií a taktikou**“ [1].

V období mezi světovými válkami bylo operační umění jako označení pro teorii a praxi činnosti vojsk (samozřejmě i velitelů a štábů) zavedeno do používání v Sovětském svazu. V zemích západní Evropy a USA k tomuto dělení nedochází a tento termín je znám jen jako něco, co se později po druhé světové válce používalo v armádách Varšavské smlouvy. Z materiálů, které jsou k dispozici, lze usoudit, že k jeho zvýšenému používání dochází zejména v 90. letech dvacátého století, ovšem s jiným obsahem.

Z nejrůznějších vymezení tohoto termínu lze konstatovat, že se vlastně jedná o **teorii a praxi přípravy a vedení operací. Jádrem operačního umění jsou operace**. Operační umění je jednoznačně spojováno s vojenskými operacemi, a to operacemi velkých uskupení vojsk, která byla v minulosti představována armádními sbory, armádami, fronty, popřípadě ještě vyššími uskupeními, tedy činností vojsk na určité úrovni války.

Operační umění je součástí širšího celku zahrnujícího poznatky i praxi války - vojenského umění, které je tvořeno vojenskou strategií, operačním uměním a taktikou. V této triádě je spojnicí mezi vojenskou strategií a taktikou.

Operace podle tohoto vymezení jsou typické a hlavní pro operační umění nebo i vojenskou strategii. Například byl znám termín strategická operace na válčišti nebo strategické operace při globálním střetnutí. Pro taktiku je hlavním termínem **boj** jako činnost jednotlivce až svazku. Na této úrovni války se pro označení činnosti vojsk slovo operace nepoužívalo.

Naproti tomu například v publikaci NATO Spojenecká společná operační doktrína je uvedeno poněkud obtížně chápateľné vymezení operačního umění. Pro účely této publikace je „operační umění“ definováno jako **„dovedné používání vojenských sil k dosahování strategických a / nebo operačních cílů prostřednictvím návrhů, organizace, integrace a použití strategií na válčišti při vojenských taženích, velkých operacích a bojích“** [8].

Jak chápat toto vymezení? V první řadě označení, že vymezení platí „pro účely této publikace“ vzbuzuje dojem, že v jiných případech tomu tak být nemusí a je proto třeba dále používání tohoto termínu sledovat i v jiných souvislostech než jsou jen alianční publikace. Je jasné, že se týká použití takových sil, které jsou schopny dosahování strategických nebo operačních cílů. Další část tohoto vymezení je poněkud nejasná, zejména slovo strategie nutno chápat jako určitý postup činností nebo stálé operační postupy, ale zřejmě se jedná ve zjednodušeném vyjádření o proces plánování. Naprosto v rozporu s chápáním operačního umění v AČR je závěr, že se týká boje.

Je zřejmé, že z jiného chápání operací a jejich teorie tedy operační doktríny se odvíjí i jiné chápání operačního umění. V publikaci Spojenecká společná operační doktrína [8] se uvádí, že **„žádná zvláštní úroveň velení se nezabývá operačním uměním“**.

To je ovšem v diametrálním rozporu s chápáním operačního umění tak jak ho známe v naší armádě. Lehce se dá ukázat na určitý rozpor mezi uvedeným tvrzením a realitou jak teorie, tak praxe.

Z doposud rozpracované řady aliančních publikací pro společnou činnost je více než zřejmé, že se zabývají především činností vojenských sil na určité úrovni války, a to na operační úrovni, určitých uskupení vojenských sil, a to těch, které mají možnost naplnit operační cíle na této úrovni apod.

Dělení operací na taktické, operační a strategické by si spíše vyžadovalo hovořit i o umění taktickém, operačním a strategickém apod. Spíše by bylo správnější uvádět, že operační umění je spojeno s určitou konkrétní úrovní války nebo operací, a to právě operační úrovní a operacemi vedenými vojenskými silami na této úrovni.

Poněkud postrádám v materiálech, s kterými je možnost se seznámit v poslední době, užívání výrazu **vojenské** nebo **válečné umění**, který je používán už více jak dva tisíce let pro označení zejména poznatků o válce a činnosti vojevůdců, a který zahrnuje **celý rozsah použití vojenských sil ve válce**. Je možno se s ním setkat v dílech všech významných osob, které se zabývaly válkami a válčením jako **činností vojsk a jejich velitelů**.

Vojenské umění je v publikacích Aliance jaksi nahrazováno operačním uměním, a jistě by vypadalo velmi podivně, alespoň v AČR, vztahovat operační umění například na činnost velitele roty nebo jiného velitele taktického celku.

Vzhledem k tomu jak významnou úlohu mají doktríny včetně operační doktríny bylo by zřejmě vhodnější používat název **doktrinální umění** nebo **operační doktrinální umění** pro její uplatňování operačními veliteli a štáby na operační úrovni války.

Trochu jiný přístup lze nalézt v publikacích pocházejících z Francie. Například ve Slovníku vojenské strategie z roku 1998 se píše o **operační strategii**, která se zabývá použitím sil dodaných vývojovou strategií (speciální francouzský výraz pro výstavbu vojenských sil).

**„V širším významu je jejím úkolem (rozuměj operační strategie) formulovat, připravit a řídit použití existujících sil. Může být v užším smyslu chápána také tak, že jejím účelem je řízení a koordinace velkých ozbrojených uskupení ve stanovené geografické oblasti, což ji staví přímo nad taktiku [9].**

Na jiném místě, v souvislosti s objasňováním strategie, se uvádí, **„že některé pojmy jako operační umění nebo operační strategie jsou víceméně používány v různých zemích“**. To ukazuje na určitou podobnost operačního umění, operační doktríny nebo operační strategie.

V materiálech pocházejících z Aliance je operační umění chápáno spíše jako dovednost, schopnost velitelů a jejich štábů připravit a vést operaci, tedy činnost intelektuální. Jako schopnost tvůrčím způsobem uskutečňovat operační doktrínu nebo operační strategii.

I toto zdůraznění tvůrčí činnosti velitelů a štábů je možné, neboť právě při plánování a řízení operací velkých uskupení vojsk se kromě chladných kalkulací uplatňuje i předvídavost, intuice, zkušenost, inspirace a kreativita neboli schopnosti typické pro umění, včetně umění operací.

Ve vojenském prostředí je jednoduše tato vlastnost nazývána **operačním myšlením**. Toto umění operací je spojováno s koncepčností, dlouhodobostí, neurčitými a složitými podmínkami, v nichž se předpokládá operace vést. Uvažování o operacích se týká jiných rozměrů prostoru, času než v případě taktiky, zpravidla velkého uskupení vojsk, a je charakterizováno jiným způsobem myšlení, odlišným od velitelů na taktických stupních velení. Jeho schopnost je dána osobám, které se potom stávají úspěšnými vojevodci, protože ho dokáží uplatňovat v praxi přípravy a řízení operací.

## Shrnutí

Jaké závěry lze učinit z velmi stručného zhodnocení vojenských operací a operačního umění?

Obsah obou termínů se bude nepochybně dále vyvíjet. Je potřebné pokračovat v širokém a důsledném seznamování s operacemi a operačním uměním, tak jak je chápáno v zemích Aliance i jinde. Sledovat trendy jejich rozvoje, vyhodnocovat získané poznatky jak z teorie, tak praxe a vhodně je aplikovat do vlastních operačních doktrín, předpisů a dalších materiálů.

**Vhodným způsobem ovlivňovat rozvoj teorie operací při tvorbě aliančních publikací, při mnohonárodních cvičeních a publikacemi v zahraničním odborném tisku.** To bude zvláště obtížný úkol za situace, kdy AČR ztrácí schopnost vést operace jen silami pod národním velením a bude se spíše účastnit vojenských operací taktickými celky v rámci mnohonárodních vojenských sil především aliančních.

**Je nutné předpokládat, že termín operace bude používán mnohem častěji, pro různou činnost, a často i v případech, kdy máme v AČR vlastní a vhodnější termín pro**

označení této činnosti. V takovém případě je potřebné uvážlivě posoudit v jakých souvislostech bude termín vojenská operace používán.

**V Armádě České republiky soustředit úsilí na znalost teorie aliančních společných operací a účast sil a prostředků v pozemních a vzdušných operacích, včetně jejich podpory a zabezpečení. Dokončit zpracování doktrín a začít se zpracováním předpisů pro operační činnost.**

#### Poznámka:

[\*] Autor v článku používá výraz **vojenské síly**, který se běžně vyskytuje v publikacích Aliance a některých armádách, na rozdíl od výrazu ozbrojené síly. O nich se píše v Zákonu o ozbrojených silách České republiky č. 219/1999 Sb. Vojenské síly jsou tvořeny pozemními, námořními, vzdušnými a speciálními silami.

#### Literatura:

1. Svoboda, O. - kolektiv.: Stručný slovník vojenství, Naše vojsko, Praha 1984.
2. Výkladový slovník pojmů a definic NATO (překlad). MO, Praha 1998.
3. Němec, P.: Základní termíny používané v pozemním vojsku Bundeswehru - Führungsbegriffe. 1. vydání. Brno: Vojenská akademie, 2000.
4. Předpis Všeob - Ř - 1/č Bojový řád pozemního vojska ČSLA, část 1. Praha 1984.
5. Doktrína Armády ČR. Vojenské rozhledy, 2001, č. 1, s. 20.
6. Němec, P.: Operace, některé poznatky k vývoji a chápání tohoto pojmu. In: Sborník Vojenské akademie, řada A, 1999, 2, s. 15.
7. Sovětská vojenská encyklopedie, díl 6, str. 53, Moskva 1978.
8. Spojenecká společná operační doktrína. Překlad. 1999.
9. Chaliand, G. - Blin, A.: Dictionnaire de stratégie militaire, Librairie Académique Perrin, 1998, ISBN 2.262.01374-8.

*Druhé kolo rozšiřování NATO je dalším potenciálním zdrojem transatlantického napětí. Rozhodnutí o tom, které, a zda vůbec jaké, kandidátské země pozvat ke vstupu do Aliance, má padnout na příštím summitu NATO v Praze v r. 2002 a málokterá evropská vláda vyvíjí v této věci nějaký tlak. Uvědomují si však, že prostý odklad tohoto rozhodnutí nic neřeší, neboť jsou zde závažky přijaté na washingtonském summitu v roce 1999. Rozšiřování je na programu Aliance i proto, že je tam dali všichni členové, ne jen Spojené státy.*

Christoph Bertram  
(ředitel Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlin)  
„Opět nový začátek“, NATO Revue, jaro 2001